

УДК: 271.222(497.15)"1853"(093.2)
DOI: https://doi.org/10.18485/srpske_studije.2024.15.15
Рад примљен: 2. септембра 2024.
Рад прихваћен: 10. септембра 2024.

Др Недељко В. Радосављевић

научни саветник
Историјски институт Београд
nedjo.radosavljevic@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3997-9274

Др Татјана Катић

виши научни сарадник
Историјски институт Београд
tatjanakatich@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1339-7305

**БУЈУРУЛДИЈА МЕХМЕДА ХУРШИД-ПАШЕ О ОБНОВИ
ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ У ОСЈЕЧАНИМА ИЗ 1853. ГОДИНЕ**

Апстракт: У раду је представљена критички приређена бујурулдија босанског валије Мехмеда Хуршид-паше од 18. јуна 1853. године (11. рамазана 1269), којом се допушта изградња нове цркве у Осјечанима, селу на обронцима планине Требаве, у кадилуку Грачаница. Указано је на њене палеографске, дипломатичке и сигилографске одлике. Објашњене су друштвене околности у којима је настала, што се пре свега односи на заживљавање прокламованих танзиматских реформи по експедицији Омер-паше Латаса. На основу садржаја бујурулдије реконструисан је административни поступак који су православни верници из Осјечана морали да прођу да би добили дозволу за градњу цркве. Анализом података из поменуте бујурулдије утврђено је да је дозвола за градњу цркве раније већ била дата, али да је њена реализација незаконито спречена.

Кључне речи: Османско царство, Зворник, Осјечани, валија, кајмакам, бујурулдија, црква, градња.

* * *

Село Осјечани, на обронцима планине Требаве, припадало је у црквеноадминистративном погледу Зворничкој митрополији, васпостављеној

1740/1741. године, по склапању Београдског мировног уговора (1739) између Хабзбуршке монархије и Османског царства. До 1766. године Зворничка митрополија била је под управом суседних архијереја, прво дабробосанског митрополита Гаврила Михића, а потом ужичко-ваљевских митрополита. Васељенска патријаршија је 20. децембра 1766. успоставила њену пуну функционалност избором посебног зворничког митрополита. Такво стање опстало је кроз остатак 18. и током целог 19. века, као и у прве две деценије 20. века, до стварања Српске православне патријаршије.¹ Зворничка митрополија обухватала је подручје Зворничког санџака, сем његовог најјужнијег дела (Осат, Лудмер, Бирач), који је улазио у састав Дабробосанске митрополије.² Њене границе биле су непромењене све до 17/29. јула 1836, када су патријаршијском и синодском граматом Јадар и Рађевина издвојени из ње и припојени Православној цркви у Кнежевини Србији.³

На простору Зворничке митрополије постојао је релативно мали број православних цркава и манастира. Такво стање последица је компликованог и скупог добијања дозвола од османских власти за њихову обнову или изградњу, затим снажног утицаја антиреформски настројеног конзервативног муслиманског беговата, али и слабог материјалног стања верника. Те прилике почеле су да се значајније мењају тек од средине 19. века, када је експедицијом мушира Омер-паше Латаса у Босанском пашалуку сломљен отпор конзервативних муслиманских снага централним властима. Тада је делом омогућено спровођење мера прокламованих првим реформским актом, Хатишерифом из Гјулхане издатим 1839. године. Тек по Латасовој експедицији, тај темељни реформски акт и укази који су проистицали из њега прочитани су јавно и јасно, без произвољних тумачења и уношења интерполација у њихове преписе које би им мењале смисао.⁴

1 О Зворничкој митрополији, њеном васпостављању, границама и арондацији из 1836. године, опширније: Н. В. Радосављевић, *Зворничка митрополија у Васељенској патријаршији (1766–1880)*, Бијељина–Београд, 2024, *passim*.

2 Н. В. Радосављевић, *Дабробосанска митрополија у Васељенској патријаршији (1766–1880)*, Београд, 2021, 118.

3 П. Швабић, *Прилози за историју Српске цркве: к питању о аутономији српске цркве*, Гласник Православне цркве у Краљевини Србији (1903), Београд, 1903, 384; М. Гавриловић, *Милош Обреновић 3*, Београд, 1912, 613; Р. Љушић, *Кнежевина Србија (1830–1839)*, Београд, 1986, 21–22; Н. В. Радосављевић, *Аутономија Православне цркве у Кнежевини Србији и арондација епископија 1831–1836*, *Истраживања 25* (2014), 246; Н. В. Радосављевић, *Зворничка митрополија у Васељенској патријаршији (1766–1880)*, 112.

4 Н. В. Радосављевић, *Зворничка митрополија у Васељенској патријаршији (1766–1880)*, 122–123.

Једна од цркава изграђених по Латасовој експедицији налазила се у Осјечанима у Грачаничком кадилуку. Дозволу за њену градњу издао је бујурулдијом од 18. јуна 1853. (11. рамазана 1269) тадашњи босански валија Мехмед Хуршид-паша.⁵ Бујурулдија је наредба коју су највише инстанце власти – велики везир, беглербегови односно валије (управници провинција), дефтердар (министар финансија) и казаскери Анадолије и Румелије (војне судије задужене за шеријатска питања) упућивали нижим органима као одговор на одређени захтев, петицију или молбу. Назив бујурулдија изведен је од глагола *buurmak* (наредити) односно речи *buuruldi*, *buuruldu*, што значи „наређено је”; њен смисао јесте да се поступи у складу са захтевом који је изложен у основном документу поднетом одговарајућем органу власти. Стога, свака бујурулдија садржи преглед садржине основног документа, што је у овом случају захтев за обнову цркве, као и опис процедуре која је потом уследила. Босански валија Мехмед Хуршид-паша, као представник врховне власти у провинцији, донео је наредбу да се поступи у складу са легитимним захтевом становника Осјечана и да им се дозволи не само поправка старе цркве, већ практично њена поновна изградња од другог материјала и у знатно већим димензијама у односу на постојеће.

Бујурулдија је адресирана на зворничког кајмакама Фехим-пашу, мудира Грачаничког кадилука коме се не помиње име, и на такође неименоване чланове локалног меџлиса, а предата је у руке свештенику поменуте цркве, који је због тога отишао у Сарајево. Наведена исправа требало је да послужи свештенику и парохијанима цркве у Осјечанима као доказ пред локалним властима Зворничког санџака и кадилука Грачаница да су радови на обнови и изградњи њихове цркве законити.

У бујурулдији се наводи да су православни верници из Осјечана, с обзиром на то да им је стара црква малих димензија и саграђена од дрвене грађе (највероватније од дрвених дасака – талпи) била тесна и у рушевном стању, поднели молбу да је прошире и обнове од чврстог материјала.⁶ Молбу, односно захтев за издавање дозволе о обнови цркве је у име парохијана морао да преко Васељенске патријаршије затражи тадашњи зворнички митрополит Агатангел Гаврилидис, одговоран за православне хришћане

5 Документ се чува у Оријенталној збирци Архива Тузланског кантона (Босна и Херцеговина) у тематској целини „Берати, фермани, бујурулдије, арзухали” под сигнатуром OZ 22 – В/В. N. Hodžić, *Orijentalna zbirka Arhiva Tuzlanskog kantona 1563–1936: analitički inventar*, Tuzla, 2017. За увид у овај драгоцен извор за историју Зворничке митрополије захвалност дугујемо колегиници Хатици Фетахагић из Архива Тузланског кантона у Тузли, Босна и Херцеговина.

6 Димензије старе цркве које се у бујурулдији наводе биле су 6,4 m x 4,2 m x 4,6 m, рачунајући према грађевинском лакту који је износио 75,8 центиметара.

у својој митрополији.⁷ Из даљег текста бујурулдије произилази да издавање дозволе није текло глатко и да се процедура морала поновити због противљења локалних власти. Наиме, у наредби Мехмеда Хуршид-паше помињу се два различита податка о новим одобреним димензијама цркве. Први податак је да црква треба да има размере 11,9 x 9,5 лаката, и висину од 9 лаката.⁸ Затим се наводи да је царски инспектор у рангу паше посетио Сарајево и, поред осталих питања, размотрио и проблем обнове, практично изградње нове цркве у Осјечанима. Утврдио је да не постоје никакве препреке да се тражена дозвола изда, и да димензије нове цркве буду 20 x 15 лаката, а њена висина 15 лаката.⁹ На основу овога закључујемо да је дозвола за обнову и проширење цркве издата два пута. Први пут, очито, обнова осјечанске цркве није ни почела. Сматрамо да је разлог за то била опструкција локалних носилаца власти. То се догодило највероватније пре Латасове експедиције. Други пут, скоро две године након што је сломљен отпор босанских бегова, изградња новог храма је поново одобрена и, како видимо из ове бујурулдије, у још већим димензијама.

Из садржаја бујурулдије јасно је да је молба становника Осјечана за подизање нове цркве прихваћена од надлежне канцеларије централних власти. Валији Мехмеду Хуршид-паши стигли су извештаји о томе из престонице и илам (решење), који су до доласка царског фермана послужили као основа да и он изда своју наредбу. Бујурулдија, дакле, није била резултат самосталне одлуке босанског валије, већ спровођење наређења централних власти. Зворничком кајмакаму, грачанички мудиру и члановима локалног меџлиса (скупштине) наређено је да обезбеде услове да се градња цркве неометано одвија, „и да се суздрже од њој супротних поступака“. Управо оваква формулација указује на то да су ранију дозволу опструирала лица која су била позвана да обезбеде њено извршење.

Бујурулдија Мехмеда Хуршид-паше о градњи нове цркве у Осјечанима показује колико се ситуација променила у односу на време пре Латасове експедиције. У њој се јасно истиче „обезбеђивање благостања и мира по-

7 Архиђакон Агатангел Гаврилидис, који је служио при патријаршијском трону у Цариграду, изабран је за зворничког митрополита августа 1848. Био је познат по свом добром образовању, због чега је називан и „Схолариос“ (Σχολάριος), односно учени. Родом је био из Магнезије (тур. Маниса) у Малој Азији, па је имао и надимак „Магнезијац“. Зворнички митрополит био је до 1861, с тим што је време од 1858–1861. провео у Цариграду као члан Светог архијерејског синода, док је Зворничком митрополијом као администратор управљао титуларни митрополит велички Мелетије. Н. В. Радосављевић, *Зворничка митрополија у Васељенској патријаршији (1766–1880)*, 190–192.

8 8,7 m x 7,2 m, висине 6,8 m.

9 15,16 m x 11,37 m, висине x 11,37 m.

даницима” и „једнакост свих цивила [пред законом]”. И у ферману о одобравању градње нове цркве у Грачаници из 1855. године наводе се сличне формулације о томе да је султанова жеља „да све вероисповести мојих поданика на сваки начин уживају потпуно задовољство”, те да су „под његовом заштитом и правдом”.¹⁰ Само четири године раније, такође на молбу зворничког митрополита Агатангела Гаврилиидиса, издат је ферман којим се забрањује узнемиравање православних верника у Грачаници, посебно приликом верских обреда. Међутим, у том ферману детаљно су набројана њихова права која су имали, не по прокламованом реформском акту из 1839. године – Хатишерифу из Гјулхане, већ у складу са старим, рестриктивним одредбама.¹¹ Православним Србима у Босанском ејалету, који су својим деловањем допринели економском напретку те провинције, у последње три деценије османске власти допуштено је да своје присуство истакну и подизањем нових и великих цркава.¹²

У даљем тексту дат је превод поменуте бујурулдије Мехмеда Хуршид-паше на српски језик, латинична транскрипција и снимак оригинала. Бујурулдија је написана на чврстом папиру, дебелим дивани писмом (*kalın divanı*). При врху стране, на средини, исписана је реч ‘Бог’ у форми персијског слова *he*, што је скраћеница од речи *Hüve* (Он, Бог). Испод тога, са десне стране је овални печат валије који је издао бујурулдију – Мехмеда Хуршид-паше.¹³ Текст бујурулдије писан је укусо, пењући се к левој страни. С десне стране постоји маргина, док је с леве стране очито накнадно исечена, што донекле отежава читање последње речи у реду. Приређивачке интервенције углавном се односе на појашњења мање познатих термина или мерних јединица које су тада биле у свакодневној употреби. Такође су појашњене војне и чиновничке титуле које се помињу у документу.

10 Нова црква у Грачаници је по ферману требало да буде дуга 18 и широка 13 аршина (дужина аршина је 75,8 cm), са пет прозора и једним вратима. Д. Тешић, *Љетопис парохије грачаничке у Босни*, Гласник Српске православне патријаршије VIII/10 (1927), 214–216.

11 Да се Јеванђеље чита „не дижући превише гласа”, „да митрополит и свештени сталез не сме у црквама и кућама дизати превише глас и правити буку”, и да имају право да у затвореним просторима служе литургију, окаче кандила и пале свеће, постављају столице „вешају слике” (иконе). Поменуте одредбе, које су биле опште место у исправама које се односе на права хришћана у предреформско време, укључујући и патријаршијске и митрополитске берате, наведене су и у случају фермана цркве у селу Црквина. Тек иза њих, следи наредба да се тако ограничена права не смеју нарушаваати. П. Н. Јовановић, *Ферман православне цркве у Црквини*, Гласник Српске православне патријаршије VIII/10 (1927), 151–152.

12 М. Екмечић, *Стварање Југославије 1790–1918: књига друга*, Нови Сад, 2021, 100.

13 Његов печат је објављен и растумачен у: R. Muderizović, *Nekoliko muhurova bosanskih valija*, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 28/1-2 (1916), 36.

ПРЕВОД

Печат: Мехмед Хуршид
[1]266¹⁴

Нема мени успеха осим уз помоћ Бога и на Њега сам се ја ослонио

Истакнутом и часном заповеднику над заповедницима, узвишеном међу људима, кајмакаму¹⁵ Зворничког санџака, срећном Фехим-паши – *нека му је трајан напредак* и шеријатом прожетом наibu¹⁶ кадилука Грачаница, вољеном господину – *нека му се увећа наук* и поносима сличних и себи равних, мудиру¹⁷ реченог кадилука, часном господину – *нека му се увећа вредност* и члановима меџлиса – *нека им се увећа моћ*, саопштава се следеће: Православни народ који живи у реченом кадилуку у селу Осјечан[и] трпи тешкоће у вршењу својих обреда јер је њихова стара црква, направљена од дрвета, дужине 8,5, ширине 5,5 и висине 6 лаката,¹⁸ тесна и у рушевном стању. Због тога су затражили дозволу да обаве поправку, односно да је још дигну у висину и прошире и то од чврстог материјала, тако да дужина буде 11,5, ширина 9,5 и висина 9 лаката.¹⁹ Будући да је мишљење његове милосрдне царске узвишености да је обезбеђивање благостања и мира поданицима и свима под његовом управом у сваком случају изузетно важно, твоја је дужност [да бринеш] о овој врсти цивилних питања као и о једнакости свих цивила [пред законом] и о напретку у Босанском ејалету и у Херцеговачком санџаку. Пре извесног времена је његова екселенција преузвишени паша инспектор (муфетиш-паша),²⁰ који је почаствовао својом посетом град Сарајево, испитао и размотрио [случај] речене цркве јер то спада под једну од његових високих дужности и о томе недавно поднео извештај. И пошто је стање представљено и изложено на двору Његовог

14 Година 1266. по хиџри односно 1849/50. година према хришћанском календару.

15 Кајмакам, заступник валије на одређеном управном подручју.

16 Наиб, заступник кадије.

17 Мудир, управник судског округа (кадилука) или друге управне области, среза.

18 6,4 m x 4,2 m x 4,6 m, рачунајући према грађевинском лакту који је износио 75,8 центиметара.

19 8,7 m x 7,2 m x 6,8 m.

20 Службеник Високе Порте, с чином паше, задужен за инспекцијски надзор у одређеном ејалету с основним задатком да прати спровођење Танзиматских реформи.

царског величанства, овога пута је са меџлиса речене ливе стигао званични извештај и илам, у складу с чијим садржајем, не треба видети никакву штету нити се прибојавати молбе наведене цркве да јој се изда дозвола за спровођење поправки садашњег изгледа са оним додатним.²¹ И пошто је оваква врста захтева ослобођена било каквих забрана, издавање дозволе за изградњу је у складу са претходним а и накнадним часним захтевом узвишене наредбе хвалевредног исхода. Према томе, овог пута је издата дозвола да се поменута црква поправи и прошири као чврсти објекат дужине 20, ширине 15 и висине 15 лаката.²² Стога, ви заповедници којима се обраћа и ви горепоменути, нека вам је на знање да никоме не дозволите да се овоме противи и врло је важно да пазите да по овом питању нико више не тражи ништа друго. Ако сте овој ствари одани, ви ћете о стању одмах известити нашу страну. С тим у вези, до часног приспећа славног фермана о овом предмету, с Дивана валије Босанског ејалета и из града Сарајева издата је и обзнањена бујурулдија која у себи садржи и дозволу за проширење и поправку речене цркве и предата је у руке свештенику поменуте цркве. С милошћу преузвишеног Бога, када стигне, потребно је да делујете у складу с бујурулдијом и да се суздржите њој супротних поступака.

На 11. Рамазан године 1269. (18. јуни 1853)

ТРАНСКРИПЦИЈА

Mühür:

Mehmed Hürşid

[1]266

Wa mâ tawfikî illâ bi'l-lâh tawakkaltu 'alâ'l-lâh

[1] Mütéhayyizân-i mîr-i mîrân-i kirâm me'âlî enâmdan İzvornik sancağı kâim-mâkamı sa'âdetlu Fehim Paşa dâme ikbâlühü ve şerî'at-şî'âr Gradçaniça kazâsı nâ'ibi meveddetlü efendi zîde ilmühü ve kıdvetü'l-emâsıl ve'l-akrân kazâ-i mezkûr müdürî [2] hamiiyetlü efendi zîde kadruhü ve a'zâ-yı meclis zîdet mekâdiruhum inhâ olınır ki: Kazâ-i mezkûrde mütevattın Rum halkın Osyeçan karyesinde vâkı' tûlen sekiz buçuk ve arzen beş buçuk ve kadden altı zirâ' üzerine [3] ahşabdan inşâ olunmuş olan atık kiliselerin zayyık ve harâb oldığından ve bu cihetle icrâ-yı âyin etmekde su'ûbet çekmekde bulunduklarından tûlen on bir buçuk ve arzen tokuz buçuk ve kadden tokuz zirâ' [4] dahi terfî' ve tevsî'ye

21 Мисли се на повећање димензија цркве.

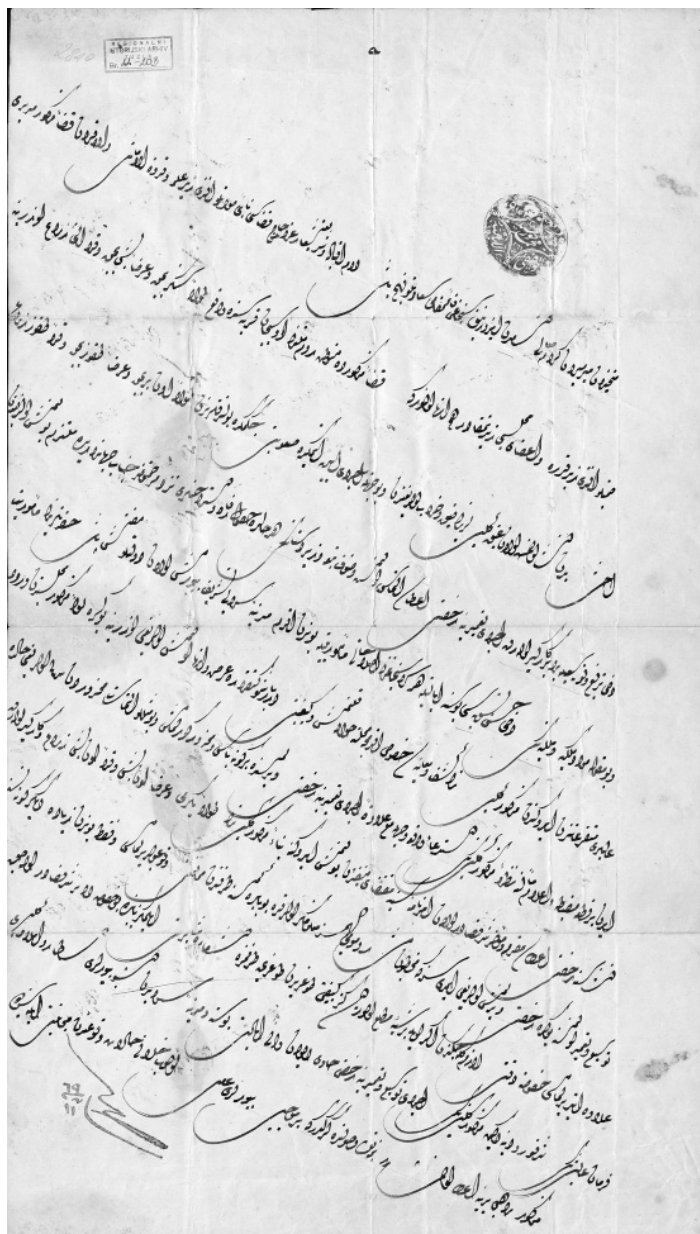
22 15,16 m x 11,37 m x 11,37 m.

beraber kârgîr olarak icrâ-yı ta'mîrine ruhsat i'tâsı iltimâs olunmuş sunûf-i teba'a ve zîr-i destanın her hâlde husûl-i refâh ve istirahatları nezd-i merhamet-vend-i cenâb-ı cihândârîde mültezem bulunmuş olduğundan [5] ve bu makûle mevâdd-ı mülkiyye ve mülkiyyenin dahi hüsn-i tesviyesi Bosna eyaletiyle Hersek sancağının ıslâhatı me'mûriyetiyle bundan akdem medine-i Sarayı teşrîf buyurmuş olan devletlü müfettiş paşa hazretlerinin me'mûriyet-i [6] âliyyeleri müteferri'âtından iduğinden mezkûr kilisenin keşf ve mu'âyenesi husûsi akdemce mahalline havâle kılınmış ve keyfiyyet derbar-ı şevket karara arz ve iş'âr olunmuş olduğu üzerine bu kerre livâ-yı mezkûr meclisinden vürûd [7] iden bir kıtaa mazbata ve i'lâm me'âlîne nazaran mezkûr kilisenin istid'a-i vâkı'a vechile maa ilâveten icrâ-yı ta'mîrine ruhsat virilmesinde bir gûne beis ve mahzûr görülmemiş ve bu misillü iltimâsât mahzûrdan sâlim olduğu hâlde [8] inşâsına ruhsat i'tâsı mukaddem ve mu'ahhar şeref-sâdır olan emir-nâme-i seniyye muktaza-yı münîfiden bulunmuş iduğine binâen mezkûr kilisenin tûlen yigirmi ve arzen on beş ve kadden on beş zirâ' ve kârgîr olarak [9] tevsî' ve ta'mîr olunmasına bu kerre ruhsat virilmiş olduğu imdi siz ki muhâtabûn-ı müşâr ve mûmâileyhümsiz ma'lûmunuz oldıkda bu bâbda kimesne tarafından mûmâna'ât vukû' buldırılmaması ve fakat bundan ziyâde diğere gûna nesne [10] ilâve etdirilmemesi husûsuna dikkat lâzım geleceğinden eğer öyle bir şeye mutî' olur iseniz keyfiyyeti doğridan doğriya tarafımıza iş'âra mübâşeret eylemeniz bâbında bu hususa dâir şeref-sâdır olacak [11] fermân-i âlişânın şeref vürûdine değın mezkûr kilisenin icrâ-yı tevsî' ve ta'mîriyye ruhsatı hâvî Divân-ı Vâli-i Eyâlet-i Bosna ve medine-i Saray'dan işbu buyuruldu ısdâr ve imlâ ve kilise-i [12] mezkûr rahibi yedine itâ olunmuşdur. Bi-mennih-i teâla vusûlünde gerekdir ki ber-mûceb-i buyruldu amel olunub hilâfi hâlât vukû'ndan mücânebet eyleyesiz.

Fî 11 N (Ramazan) sene 69

Arhiv Tuzlanskog kantona, Orijentalna zbirka, 22 – B/V.
Оригинал

Бујурулдија босанског валије Мехмеда Хуршид-паше о обнови и проширењу цркве у Осјечанима

РЕФЕРЕНЦЕ / REFERENCES

Необјављени извори / Unpublished sources

1. Arhiv Tuzlanskog kantona, Orijentalna zbirka (OZ), 22 – В/В.

Објављени извори / Published sources

1. П. Н. Јовановић, *Ферман православне цркве у Црквини*, Гласник Српске православне патријаршије VIII/10 (1927), 151–152. [P.N. Jovanović, *Ferman pravoslavne crkve u Crkvini*, Glasnik Srpske pravoslavne patrijaršije VIII/10 (1927), 151–152].
2. Д. Тешић, *Љетопис парохије грачаничке у Босни*, Гласник Српске православне патријаршије VIII/10 (1927), 214–216. [D. Tešić, *Ljetopis parohije gračaničke u Bosni*, Glasnik Srpske pravoslavne patrijaršije VIII/10 (1927), 214–216].
3. N. Hodžić, *Orijentalna zbirka Arhiva Tuzlanskog kantona 1563–1936: analitički inventar*, Tuzla, 2017.

Литература / Literature

1. М. Гавриловић, *Милош Обреновић 3*, Београд, 1912. [M. Gavrilović, *Miloš Obrenović 3*, Beograd, 1912].
2. М. Екмечић, *Стварање Југославије 1790–1918: књига друга*, Нови Сад, 2021. [M. Ekmечић, *Stvaranje Jugoslavije 1790–1918: knjiga druga*, Novi Sad, 2021].
3. Р. Љушић, *Кнежевина Србија (1830–1839)*, Београд, 1986. [R. Ljušić, *Kneževina Srbija (1830–1839)*, Beograd, 1986].
4. R. Muderizović, *Nekoliko muhurova bosanskih valija*, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 28/1-2 (1916), 1–39.
5. Н. В. Радосављевић, *Дабробосанска митрополија у Васељенској патријаршији (1766–1880)*, Београд, 2021. [N. V. Radosavljević, *Dabrobosanska mitropolija u Vaseljenskoj patrijaršiji (1766–1880)*, Beograd, 2021].
6. Исти, *Зворничка митрополија у Васељенској патријаршији (1766–1880)*, Бијељина–Београд, 2024. [Isti, *Zvornička mitropolija u Vaseljenskoj patrijaršiji (1766–1880)*, Bijeljina–Beograd, 2024].
7. Исти, *Аутономија Православне цркве у Кнежевини Србији и арондација епископија 1831–1836*, Истраживања 25 (2014), 233–248. [Isti, *Autonomija Pravoslavne crkve u Kneževini Srbiji i arondacija episkopija 1831–1836*, Istraživanja 25 (2014), 233–248].
8. П. Швабић, *Прилози за историју Српске цркве: к питању о аутономији српске цркве*, Гласник Православне цркве у Краљевини Србији (1903), 375–387. [P. Švabić, *Prilozi za istoriju Srpske crkve: k pitanju o autonomiji srpske crkve*, Glasnik Pravoslavne crkve u Kraljevini Srbiji (1903), 375–387].

MEHMED HURŞİD PAŞA'S ORDER (*BUYURULDI*) FROM 1853 ON RENOVATION OF THE ORTHODOX CHURCH IN OSJEČANI

Summary

Mehmed Hurşid Paşa, the *vali* of Bosnia, issued an order in June 1853 confirming the rights of Orthodox Christians in the village of Osječani, in the *Kaza* of Gračanica to renovate their old church. The document is a good example of the 19th-century Bosnian social setting and context in relation to Tanzimat reforms, especially to their implementation after the Ottoman punitive expedition in 1850/1851 led by Omer Pasha Latas. It shows how powerful and conservative the higher circles of Muslim Bosnian society were in the first half of the 19th century. Despite the proclaimed policy of religious freedom and equality for Christian subjects in the Ottoman Empire, local bureaucrats in the Bosnian eyalet prevented the restoration of churches in many ways, even when the imperial permissions were issued. That was the case obviously with the small wooden church in the village of Osječani in the Metropolitanate of Zvornik, whose parishioners were granted the right to build a new and spacious church of durable material, brick or stone, most probably before the punitive expedition from 1850/1851. The *buyuruldi* of Mehmed Hurşid Paşa issued to the priest of Osječani, two years later after the punishment of the local Muslim elite, permits again the rebuilding of the church, but this time in even larger dimensions. It emphasizes the imperial policy that protects all Ottoman subjects regardless of religion and guarantees them equal rights. The order of Bosnian *vali* addressed the local authorities in the *Sanjak* of Zvornik, warning them not to prevent or interfere in the Osječani church's construction.